

OKTOBER
2023

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 40

Konfliktløsning:
**DRONER REDDER
VILDE ELEFANTER
FRA DØDEN**

Side 6
**TROPISK SKOV: SÅDAN SIKKER
VI DE SIDSTE STORE SKOVE**

Side 16
**6 EKSTRA SIDER FOR BØRN:
DET SKAL I OPLEVE I NATUREN!**

Side 22
**WWF OG ØRSTED VIL BRINGE
LIVET TIL BAGE I NORDSØEN**

NATUREN SKAL TILBAGE I KAMPFORM

Naturen er en fighter. Vi ser gang på gang, at den formår at rejse sig, selv når det ser allermost sort ud. Tag for eksempel et af klodens største dyr finhvalen, hvis eftertragtede spæk gjorde den til jaget vildt. Fra at svømme i havene overalt på kloden, blev den presset helt til kanten, og bestanden nåede helt ned på én procent, før en fredning i 1976 satte en stopper for den intensive jagt.

Selvom det så mere end sort ud, så har finhvalen formået at kæmpe sig tilbage til vores have – også de danske. Det er fantastisk, og vi har flere eksempler på, at målrettet beskyttelse batter, når vi skal bringe truede dyrearter tilbage fra udryddelsens rand.

Sagen er bare, at beskyttelse ikke kan stå alene. Vi er nået til et punkt, hvor naturen ikke længere er i stand til at rejse sig ved egen kraft. Hvor tid og ro desværre ikke længere er nok.

Årsagen er, at vi har svækket naturen så godt og grundigt, at mange af de økosystemer, som både dyr og mennesker er så afhængige af, er ved at kollapse. Det nytter ikke noget, at vi freder de mest truede dyr, hvis der reelt ikke er plads eller føde til dem.

Heldigvis er der stadig håb. Vi kan stadig nå at få naturen tilbage i kampform. Særligt med de gode takter, vi ser fra blandt andet Europa-Parlamentet, som efter massivt pres fra blandt andre WWF denne sommer indgik den nok vigtigste aftale for naturen i årtier.

EU's lov om at genoprette naturen skal sikre, at 20 procent af Europas natur på

land og i havet er genoprettet i 2030. Det er en kæmpe mulighed for at bringe naturen tilbage, som den så ud, før biodiversitets-krisen og klimakrisen kom helt ud af kontrol. Men det er ikke kun en fantastisk nyhed for dansk og europæisk natur og alle de dyr, der lever i den. Skal vi i fremtiden sænke temperaturen, have adgang til rent vand, fødevarer og ressourcer nok til vores erhvervsliv, er naturgenopretning den eneste vej frem.

Vi opfordrer til, at Danmark hurtigst muligt går i gang med at implementere loven. Både for naturens skyld, men også for at vise vejen for resten af Europa.

Som støtte kan du denne måned starte med at læse om, hvordan WWF allerede er i fuld gang med at genoprette vigtige økosystemer i lande som Uganda, Madagaskar og Vietnam. Du skal heller ikke snyde dig selv for at slå op på side 28 og nyde, hvordan okkergul pletvinge igen flakser rundt på Knudshoved Odde i Sydsjælland. Det gør den, fordi vi har bidraget til at genskabe naturen i området, så det igen er blevet et godt levested for den smukke sommerfugl og en masse andre sjældne danske arter.

Gode naturhilsner

Bo Øksnebjerg
Generalsekretær, WWF Verdensnaturfonden

KOM TÆT PÅ VORES
ARBEJDE I UGANDA 06

© HAPPY ALI / WWF-UGANDA

EKSTRA SIDER
TIL BØRNENE 16

© NATUREPL.COM / ROY MANGERNES / WWF

PANDA
CLUB

SOMMERFUGLENE FLAKSER
IGEN I SYDSJÆLLAND 28

© JONAS LYSHOLDT EIDERSKOV / WWF

22

FIND UD AF, HVAD LEVENDE REV
BETYDER FOR LIVET I HAVET

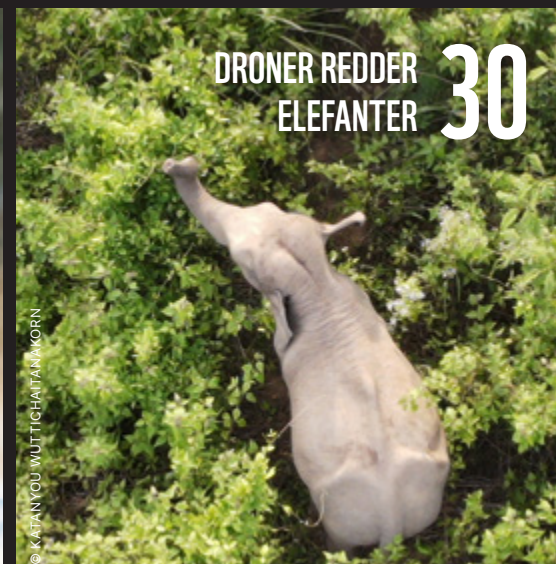
© ØRSTED

FEM DYR, DER HAR
GJORT COMEBACK 14

© NATUREPL.COM / KLEIN & HUBERT / WWF

DRONER REDDER
ELEFANTER 30

© KATANYOU WUTTICHAIKAMORN

WORLD WIDE
FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, der arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, hvor WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk.

WWF
Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV
Tlf.: 35 36 36 35
E-mail: wwf@wwf.dk
Giro 500-2001

Ansvarshavende
redaktør
Tobias Høgsberg

Redaktør
Maria Houen Andersen

E-mail til redaktionen
m.andersen@wwf.dk

AD
Signe Marie Ohrt

Forside
Yashpal Rathore

Tryk
All Graphic

Oplag
15.500

5

GODE NYHEDER for naturen og de vilde dyr

Hver dag kan vi – takket være din støtte – gøre en forskel for de vilde dyr og naturen i hele verden. Bliv klogere på nogle af vores seneste indsatser lige her.

© OLA JENNERSTEN / WWF

1

Optælling af pindsvin var en succes

Meget tyder på, at det danske pindsvin er i problemer. Dets levesteder i naturen forsvinder, og de trives ikke i de tæmmede villahaver. Skæver vi mod forskning fra andre europæiske lande, er pindsvinebestanden de fleste steder i voldsom tilbagegang. I Danmark har vi ikke tidligere opgjort pindsvinebestanden, så vi ved reelt ikke, hvordan det går de danske pindsvin. Derfor kalder WWF Verdensnaturfonden og pindsvineforsker Sophie Lund Rasmussen til årlig pindsvinetælling. Den første tælling, hvor vi bad danskerne om hjælp med at registrere pindsvin i deres nær-område, løb af stablen d. 12. august. Tusind tak til de danskere, der til sammen har indberettet 25.426 pindsvin på dagen over alt i landet. Den næste store pindsvinetælling er lørdag d. 10. august 2024.

Læs mere om, hvordan vi sammen hjælper de danske pindsvin på wwf.dk

2

© PAJAN RAMOCHANDAN / WWF

↑ Psst... En snare er en primitiv fælde lavet ud af for eksempel kabler og metalwirer. De formes som en løkke og er nærmest usynlig i skovbunden.

2.000 snarefælder fjernet

De første seks måneder af 2023 kørte WWF en stor patruljeringsindsats med hjælp fra de lokale i Cambodia. Vi fjernede over 2.000 dødbringende snarefælder i fire beskyttede områder og reddede 45 dyr ud af fælderne. Ni personer er desuden blevet anholdt i forbindelse med patruljeringen, og de bliver nu sigtet for krybskytteri. Indsatsen er et led i WWF's store internationale fokus på at stoppe snarekrisen og fjerne så mange fælder fra naturen som muligt, samtidig med at vi stiller krybskytterne til ansvar.

Nepal passer på sine sneleoparder

Den er sky og har i tidens løb været lidt af en gåde for forskere. Men nu kan Nepal afsløre, at der lever 90 sneleoparder i nationalparken Shey Phoksundo (større end Fyns areal). Den omfattende undersøgelse, der er anført af den nepalesiske regering i samarbejde med blandt andre WWF, er en milepæl i WWF's arbejde for at bevare sneleoparden. Både på grund af de vigtige data, der hjælper os til at beskytte arten bedre, men også fordi indsatsen viser, at sneleoparden har fået høj prioritet i den nepalesiske regering.

© SANJOG RAI / WWF NEPAL

3

4

Europa har fået en naturlov

Det blev heldigvis et ja, da Europa-Parlamentet d. 12. juli stemte om en europæisk naturgenopretningslov. En aftale WWF har presset massivt på for. Aftalen er at sikre, at 20 procent af Europas natur på land og i havet er genoprettet i år 2030. WWF er dybt taknemmelig for den store opbakning fra danskerne. Over 11.000 danskere valgte at vise deres støtte til loven gennem en underskriftsindsamling.

Seks nye hjælpere er klar til tjeneste!

Indiens myndigheder har fået seks nye sporhunde, som skal hjælpe med at forhindre illegal handel med vilde dyr. Hundene er trænet i blandt andet at opspore tiger- og leopardskind, knogler og bjørnegalde. De seks schæferhunde begyndte deres træning i september 2022 i et forløb, der er udviklet af WWF og TRAFFIC.

© TRAFFIC

5

SKOVENE ER NØGLEN TIL HÅB FOR KLIMA, NATUR OG MENNESKER

TEKST: ANETTE KØRSCHEN BRÆNDER MED BIDRAG FRA WWF UGANDA

Vi kan ikke leve uden sunde skove, som holder vores klima stabilt, absorberer CO₂, frigiver ilt og giver os skygge og rent vand at drikke.

De tropiske skove er ét af vores bedste værn mod klimaforandringer. Men de er under pres og bliver fældet med stor hast. Et 20-årigt partnerskab mellem VELUX Gruppen og WWF Verdensnaturfonden skal sikre nogle af de mest biodiversitetsrige skove, vi har tilbage på kloden.

Det er de færreste forundt at besøge det smukke vestlige Uganda. Landskabet er bjergrigt, frodigt, og ekstremt rigt på biodiversitet. Skovene er hjem for over halvdelen af alle Afrikas fuglearter og en lang række andre ikoniske dyr som chimpansen og den afrikanske skovelefant.

Desværre er skovområderne her, ligesom mange andre steder verden over, truet af afskovning. Ifølge FN går 88.000 km² skov tabt hvert år, og kun 17 procent af den tilbageværende skov er kategoriseret som beskyttet. Som eksempel har Kagombe skovreservatet i det vestlige Uganda de seneste godt 10 år oplevet en ødelæggende afskovning på hele 73 procent, og dermed er store dele af skoven forsvundet.

Der er stærkt brug for en hurtig og omfattende indsats for at redde og genetablere tropiske skove, som dem i Kagombe. Ikke blot for at bremse klimaforandringerne, men også fordi de tropiske skove er hjem for mere end halvdelen af alle klodens landlevende arter.

Derfor indgik WWF Verdensnaturfonden og VELUX Gruppen i 2020 en aftale om et fælles projekt, hvor målet er at beskytte den eksisterende skov og få genoprettet de tabte områder ved at genplante de steder, der tidligere stod skov.

Det 20-årige partnerskab skal løbe frem til 2041 og strækker sig i Uganda over fire skovreservater: Kagombe, Bugoma, Kitechura og Ibambaro. I Uganda spæn-

der projektet samlet over cirka 28.000 hektar, som er et område svarende til næsten hele Langeland.

UNGE TRÆER STRÆKKER SIG MOD HIMLEN

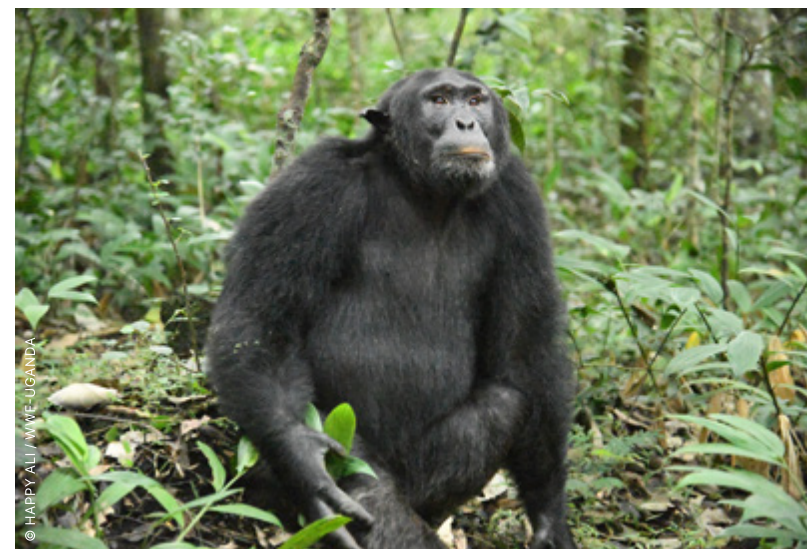
De første mere end 180.000 hjemmehørende træer er allerede sat i jorden, og der er mange, mange flere på vej de kommende år. Der plantes løbende flere unge træer i takt med regnsæsonens begyndelse.

“Klimakrisen er tæt forbundet med biodiversitetskrisen, og når vi arbejder med tropiske skove, skyldes det, at de dels har en langt højere grad af biodiversitet i form af flere dyre- og plantearter, men også, at de spiller en vigtig rolle for at forbedre lokalsamfundenes levevilkår,” fortæller programleder for partnerskabet i WWF Verdensnaturfonden, Trine Glue Doan, og fortsætter:

“Sunde skove er en vigtig kilde til at holde klimaet stabilt: De absorberer CO₂, frigiver ilt, giver skygge og →

“Der skal bruges en del kræfter på at luge ud omkring de små nyplantede træer, men de vokser, som de skal, og det bliver fantastisk at følge både træernes vækst og forandringerne lokalt i Uganda de næste mange år.”

– Trine Glue Doan, programleder for partnerskabet i WWF Verdensnaturfonden.

“Nu kan jeg sælge geder og betale mine børns skolegang.”

– 53-årige Kyakuha Prisca, mor til 10 børn.

↓ De lokale er blevet biavlere og får på den måde en fast årlig indkomst, der svarer til 92 procent af den gennemsnitlige årlige indkomst for en indbygger i området. Den første honning blev høstet i maj.

© HAPPY ALI / WWF-UGANDA

skabte store udfordringer for familien, der nu ikke længere havde hverken mad eller penge nok til børnenes skolegang. Resultatet blev, at hendes sønner som et supplement til familiens indkomst startede med at brænde trækul – en aktivitet, der er ulovlig og bidrager til yderligere afskovning.

Den absolut mest effektive måde at stoppe fældningen af træer og ødelæggelsen af skovreservatet på, er at sikre, at de lokale familier har en sund og stabil indkomst, og som et af partnerskabets mange indsatser har Prisca modtaget to geder for at forbedre sin økonomi, ligesom hun har lånt penge til yderligere to. Som en del af aftalen forpligter hun sig til at give et gedekid videre til en anden i landsbyen, når en af hendes geder nedkommer.

“Jeg er så lykkelig,” fortæller Prisca. “Jeg ville ønske, projektet var kommet, før de fleste af mine børn var nødt til at stoppe deres skolegang, men for de to, det stadig er relevant for, vil jeg nu sikre, at de når hele vejen til universitetet. Nu kan jeg sælge geder for at betale deres skolegang.”

© HAPPY ALI / WWF-UGANDA

bidrager til at sænke temperaturen lokalt, regulerer vandstrømme og giver rent vand til befolkningen. Det er en monumental opgave, der skal udføres, og projektets skala er imponerende. Hundredetusindevis af hjemmehørende træer skal i jorden, og der skal løbende luges omkring dem de første tre år, efter de er plantet.”

VOKSNE OG BØRN FÅR NYE MULIGHEDER

I Uganda har skovene og områdets biodiversitet de seneste mange år lidt under behovet for landbrugsjord,

trævarer og brænde. Derfor er det afgørende, at vi samtidig med skovindsatserne sørger for, at den lokale befolkning får alternative indtægtskilder, og at deres levevilkår bliver forbedret. Over partnerskabets levetid forventer WWF Verdensnaturfonden, at levevilkårene bliver forbedret for mere end 2.000 familier i området.

53-årige Kyakuha Prisca er mor til 10 børn, og hun plejede at forsørge sig selv og sin familie med forskellige afgrøder, hun selv dyrkede. Med tiden blev jorden udvasket og udbyttet dårligere, og det

HONNING REDDER TRÆER

Projektet har været i gang i halvandet år, og et af de initiativer, der allerede har vist gode resultater, er de foreløbigt 400 bistader med hjemmehørende biarter, der er opstillet i blandt andet Maisuka og Nsugasugi – to lokalsamfund tæt på skovreservatet i Kagombe. De små, summende assistenter bidrager til bestøvning af planter og afgrøder, ligesom de producerer honning til de lokales eget forbrug og til videresalg. Hvert bistade forventes at generere en bruttoindkomst på godt 845 danske kroner om året. Det svarer til 92 procent af den gennemsnitlige årlige indkomst for en indbygger i området. Den første honning blev høstet i maj i år.

Edward Mutaabazi, der er formand for en lokal miljøbeskyttelsesgruppe, forklarer, at arbejdet med biavl gør, at de lokale værdsætter og bevarer de vilde, tropiske blomster og har et større incitament til at forvalte naturen bæredygtigt.

“Økser og macheter er byttet ud. Nu beskytter vi i stedet skoven fra illegale aktiviteter, så den kan regenereres og garantere fremtiden for vores forretning,” siger Edward Mutaabazi. 🐝

Kort om VELUX GRUPPEN

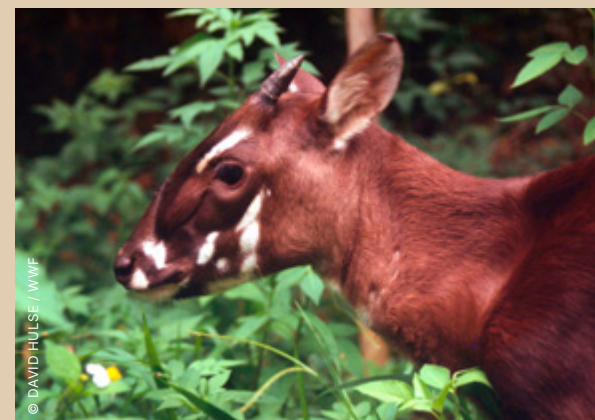
Virksomhedens ambition om at tage klimahandling indebærer, at den tager ansvar for dets historiske CO2-aftryk siden koncernens grundlæggelse i 1941. Det svarer til i alt fire en halv millioner tons CO2, som skal indfanges gennem skovprojekter, der bliver udviklet og drevet af WWF Verdensnaturfonden. Den CO2, der bliver indfanget i skovprojekterne, doneres til værtslandenes klimaforpligtelser under Paris-aftalen.

Samtidigt forpligter VELUX Gruppen sig blandt andet til at reducere gruppens egne CO2-udledninger på virksomhedsniveau med 100 procent.

Læs mere om partnerskabet på wwf.dk/VELUX.

VIGTIG SKOV, VI REDDER ANDRE STEDER

Arbejdet i Uganda er i fuld gang og viser konkrete resultater, men her stopper partnerskabet med VELUX ikke. For nylig har vi også sat projekter i gang i Vietnam og Madagaskar.

© DAVID HULSE / WWF

Projektet i Vietnam ligger i Tay Giang-distriktet i det bjergrige, centrale Vietnam. Bjergkæden her er blandt andet hjem for et af verdens mest sjældne pattedyr, saolaen, som først blev opdaget i 1992. Den stærkt truede art har på grund af sin sjældenhed fået tilnavnet ‘Asiens enhjørning’. Projektet sigter mod at genoprette skovene og reducere krybskytteri og brug af snarer. Det overordnede mål er at skabe mere sammenhængende natur.

© MARTIN NICOLL / WWF-MADAGASCAR

I Madagaskar har vi fokus på genopretning af mangrove-skove i Manambolo Tsiribihina-landskabet i det vestlige Madagaskar. Her lever blandt andet vandfuglearterne, Madagaskaribis og Madagaskarflodørn. Vådområdet er særligt vigtigt på grund af dets unikke biodiversitet, og skovene er hjem for mindst 18 truede dyrearter. Mangrove-skovene fungerer desuden som kuvøser for fiskeyngel og er dermed afgørende for lokalbefolkningen, der har fiskeri som den primære indkomstkilde.

HELT NED I GEAR

Tretået dovedyr er skabt til at spare på energien. Den har det videnskabelige slægtsnavn *Bradypus*, som betyder 'langsomme fødder'. Dovedyret er da også jordens langsomste pattedyr med en topfart på én kilometer i timen. Den bruger 90 procent af sit liv på at hænge med hovedet nedad i regnskovens høje træer.

Trælevende dyr som dovedyr og koalaer er særligt sårbare ved skovbrand, fordi de ikke er i stand til at flygte hurtigt på landjorden.

Læs mere om, hvordan WWF redder naturen og dyrelivet ved skovbrande på wwf.dk.

5 DYR, SOM HAR GJORT COMEBACK

TEKST: SOPHIA LUISE DAHL

Elsker du også en god comebackhistorie? Her er fem dyrearter, som var presset til kanten af udryddelse, men alligevel kom stærkt tilbage takket være fredning og naturbevarende arbejde!

AMERIKANSK BISON FÅR SINE GRÆSSLETTER TILBAGE

Bison bison bison

Før den europæiske kolonisering af Nordamerika levede der 30 til 60 millioner bisoner på de enorme amerikanske prærier. Men koloniseringen medførte en brutal jagt af arten. Kun omkring 500 bisoner overlevede. Men den oprindelige befolkning og naturforkæmpere har kæmpet hårdt for at redde arten. I dag lever over 20.000 i den vilde natur. WWF kæmper fortsat for at hjælpe bisonen tilbage til fordums storhed ved blandt andet at beskytte og genskabe de ikoniske græssletter i Nordamerika.

© THOMASZAJNER / WWF-US

BJERGGORILLAEN HAR FÅET FRED

Gorilla beringei beringei

I over 40 år har WWF arbejdet for at beskytte bjerggorillaen. Vi forhindrer ulovlig produktion af blandt andet tømmer, så gorillaernes levesteder bliver bevaret, og har hjulpet med at anlægge te-plantager, som fungerer som bufferzoner mellem mennesker og gorillaer og på den måde afhjælper sammenstød. Desuden giver vi krybskytter nye leveveje med bistader og vandtanke, så de ikke er afhængige af at jage de truede dyr. Vores hårde arbejde virker! Efter 40 års arbejde er bestanden steget fra omkring 200 til over 1.000.

© ROGER HOOPER / WWF

© NATUREPL.COM / KLEIN & HUBERT / WWF

HÅRDERE STRAFFE REDDER AMURTIGER

Panthera tigris altaica

Amurtigeren, også kaldet sibirisk tiger, er absolut øverst i fødekæden i Sibiriens iskolde tajgaskove. Kun én jager tigreren: krybskytten. I 1940'erne havde mange årtier med krybskytteri presset amurtigeren ud til kanten af udryddelse. Men især WWF's benhårde kamp for at redde Amurtigeren har resulteret i, at bestanden er steget fra blot 40 til nu over 500 individer. WWF's arbejde har blandt andet fået indført hårdere straffe for krybskytteri. Vi har skabt store beskyttede naturområder, og vi har bidraget med udstyr til og træning af rangers, som patruljerer og beskytter den truede tiger i dens levesteder.

HVIDHOVEDET HAVØRN SPISTE GIFT

Haliaeetus leucocephalus

Den ikoniske amerikanske ørn havde i 1960'erne kurs mod udryddelse. Den helt store synder var det populære giftstof DDT, som ødelagde ørnens evne til at lægge sunde og stærke æg. Men ørnens kurs vendte, da giftstoffet blev forbudt i hele Nordamerika i 1972. I dag er bestanden vokset til et imponerende antal på over 300.000.

© DARREN LABIUK

FINHVAL BLEV BRUGT TIL KORSETTER

Balaenoptera physalus

Flere århundreder med international kommerciel hvalfangst tømte næsten havet for finhvaler. Hvalerne blev brugt til produktion af alt fra korsetter til lys. Forskning peger på, at kun en til to procent af den oprindelige bestand overlevede. Uden handling ville finhvalen uddø. Efter pres fra blandt andre WWF sikrede et internationalt forbud mod fangst af store hvaler i 1986 finhvalens overlevelse, og siden forbuddet er bestanden fordoblet!

© NATUREPL.COM / MARK CARWARDINE / WWF

SKOVENS GIGANTER

Du har sikkert bemærket, at bladene på træerne skifter farve. Benyt det smukke skifte til en udflugt i skoven med en helt særlig afslappende aktivitet for øje.

De fleste af os har gået tur i skoven. Fulgt skovstierne og set på de mange træer, vi går forbi. Men prøv at tage i skoven med det formål at besøge et enkelt træ. Hvis du gør det, så lover vi, at du får en meget anderledes oplevelse.

DET HAR LEVET ET HÅRDT LIV

De gamle træer er fantastiske. Deres huler og sprækker er hjem for en masse dyrearter som spætter, ugler, vilde bier, flagermus, skovmår, egern og mange andre insekter og dyr, der har brug for sprækker og huller for at finde føde og husly.

Du kan kende et gammelt træ ved, at det ser ud til at have levet "et hårdt liv" – men det er faktisk stadig fyldt med liv.

BLIV ÉT MED ET SMUKT, GAMMELT TRÆ

Vores opfattelse og oplevelse af et træ kan ændre sig, hvis vi ser det fra en ny vinkel.

I SKAL BRUGE:

- en skov med store, gamle træer.
- tøj efter vejr og vind.
- kamera eller mobiltelefon.

1
Find en skov med store, gamle træer – også kaldet veterantræer.

2
Find enten hver jeres veterantræ, eller læg jer under det samme træ.

3
Dæk jer til med blade, gran- eller fyrrenåle, grene, græs med mere – også rundt om hovedet, men lad øjnene være fri.

4
Kig op i træet.

5
Kig på grenene og stammen og på det liv, der er i og omkring træet. Læg mærke til træets former, farver og mønstre, og lyt til de lyde, der kommer fra træet. Gennem huller i løvtaget titter lys og skyer frem. Læg mærke til farvespillet i træet, når lyset skifter. Dyr kan komme meget tæt på, hvis I ligger musestille.

PSST ...
I KAN BESØGE JERES VETERANTRÆER PÅ ANDRE ÅRSTIDER ELLER PÅ FORSKELLIGE TIDSPUNKTER AF DØGNET OG OPLEVE, HVORDAN TRÆET FORANDRER SIG. LÆG OGSÅ MÆRKE TIL ANDRE ÆNDRINGER. MÅSKE ER DER FUGLEREDER, FREMVOKSENDE SVAMPE, MOS OG LAV? DER KAN OGSÅ VÆRE NYE KVISTE, SOM SKYDER FREM, OG GAMLE GRENE, DER GÅR UD.

LEOPARD
YALA NATIONAL PARK, SRI LANKA

KONKURRENCE GÆT EN ART

© NATUREPL.COM / ROY MANGERSNES / WWF

EN KØLIG FÆTTER MED HANG TIL GRØN KOST

Arten, du ser her, findes kun ét sted i verden. Den er en eminent svømmer og lever af grønne alger, som den finder både på land og i havet. Med tiden har den udviklet en kortere snude, så den kan komme helt tæt på de sten, som den spiser alger fra. Det er kun de ældste og største, der svømmer i havet, men fordi den er koldblodet, kan dens muskler blive lammede, hvis den svømmer for længe i det kolde vand. Så må den op i solen og genvinde varmen.

SEND OS DIT SVAR, OG VIND

Kender du arten på billedet? Send navnet til os i en e-mail på pandaclub@wwf.dk, så trækker vi lod om et WWF-net og en drikkedunk fra vores webshop.

Samlet værdi
530 kroner.

VI TRÆKKER EN
VINDER I STARTEN AF
NOVEMBER. VINDEREN
FÅR DIREKTE BESKED.

MIG OG NATUREN:

”” Jeg elsker træer ””

Ngoc Han er 10 år og bor i Vietnam, Hanoi. Hun søger tilflugt i træernes skygge, når det bliver for varmt.

Hvilket vildt dyr
fascinerer dig mest?

Det må være en jaguar. Den har den smukkeste pels, er utrolig adræt og kan løbe meget stærkt.

© NATUREPL.COM / LYNN M. STONE / WWF

Hvad er dit yndlingssted
i naturen?

Det må være Cuc Phuong National Park, fordi luften er så ren der. Parken har store, gamle frodige træer.

Hvis du kunne hjælpe med at beskytte
et dyr, hvilket dyr skulle det så være,
og hvordan ville du hjælpe det?

Jeg elsker jaguaren, så den ville jeg beskytte. Jeg ved ikke, om der findes jaguarer i Vietnam, men jeg tænker, at jeg kan bidrage ved at hjælpe min mor ekstra meget med husarbejdet. På den måde vil hun – som ansat i WWF – kunne bruge mere tid på at redde verdens truede dyr i stedet for at bruge tid på mig.

Ngoc Han bor sammen med sin ældre søster og forældre i Hanoi, Vietnam.

Hvad er det bedste
ved naturen, hvor du bor?

Det bedste ved Hanoi er, at her er mange træer i gaderne og i parkerne. Jeg elsker træer. Deres kroner giver skygge og køler mig ned på varme dage. Det er noget af det mest afslappende, jeg ved.

© HÀ PHUỐC PHU

Mange af træerne i Hans yndlingspark er over 1000 år gamle. Vidste du, at det ældste træ i Danmark, Kongeegen, har levet i over 1500 år? Du kan besøge det i Jægerspris Nordskov.

FREMTIDENS REV STARTER LIVET I FORSKERNES HÆNDER

TEKST: LISBETH DAMSGAARD JØRGENSEN OG
ANETTE KØRSCHEN BRÆNDER // FOTO: ØRSTED

Det starter som små larver i et stort indendørs kar, men ender som levende rev på bunden af Nordsøen. WWF og Ørsted er gået sammen om at genopbygge et af havets vigtige økosystemer for at hjælpe livet i havet tilbage.

Laboratoriet er badet i lyserødt lys. På den ene væg udsender meterhøje rør et svagt skær, mens vand bobler gennem rørene. Pumperne larmer i baggrunden. På to stativer i midten af rummet hænger rækker af store gennemsigtige poser, hvor gult og brunt indhold flyder rundt. En forsker i hvid kittel overvåger posernes indhold, tapper væske fra poserne ud i hvide spande og forsvinder ud ad døren med den ene spand efter den anden. I spandene har hun føde til fremtidens rev i Nordsøen.

Det ligner måske starten på en gyserfilm, men laboratoriet på Mors danner ramme om det daglige arbejde på Dansk Skaldyrcenter. Centeret er hjemsted for starten på et nyt, stort projekt, hvor WWF Verdensnaturfonden i samarbejde med Ørsted og DTU Aqua vil genetablere rev af hestemuslinger og europæiske østers i den danske del af Nordsøen.

Den brunlige væske i plastikposerne er derfor hverken teaterblod eller raketbrændstof, men derimod mikroalger. Mikroalgerne skal bruges til at fodre de muslinger og østers, der om få år skal lægges ud som rev på den danske havbund.

“De fleste vil måske tænke, at rev er noget, der hører tropenerne til, men der findes faktisk flere typer af rev i danske farvande. Ét af dem er såkaldte biogene rev, som er rev, der er opbygget af levende organismer i modsætning til for eksempel stenrev,” fortæller marinbiolog og seniorrådgiver i WWF Verdensnaturfonden Henrike Semmler Le.

I danske farvande består biogene rev af muslinger, og de biogene rev er yderst vigtige.

“De skaber levesteder blandt andet ved at skabe en fast overflade, som andre dyr og planter kan sætte sig på. Derudover løser de en række opgaver, der er vigtige for havmiljøet. De filtrerer vandet og fungerer som føde for en lang række dyr.”

REVEN ER AFGØRENDE FOR LIVET I HAVET

I løbet af det seneste århundrede har vi mistet størstedelen af de biogene rev i Danmark. Nordsøen og de indre danske farvande er hårdt ramt. Årtiers overfiskeri, forstyrrelser af havbunden og forurening fra blandt andet landbruget samt iltsvind har efterladt havbunden som en gold og livløs ørken.

“Når vi genskaber revene i Nordsøen, gør vi det ikke kun for at fremme biodiversiteten lokalt. Genopretning af biodiversitet spiller også en rolle i de udfordringer, vi står over for med klimafordringerne: Et robust økosystem er mere modstandsdygtigt over for forandringer,” fortæller Henrike Semmler Le.

“Verdenshavene er afgørende i reguleringen af klimaet, fordi de absorberer og lagrer store mængder CO₂ og frigiver ilt. Ved at beskytte havets økosystemer bidrager vi til at mindske de negative virkninger af klimaforandringerne.” →

Hestemuslinger og østers er Danmarks svar på tropiske koralrev. Når de ligger på bunden af havet, fungerer de som levested for en lang række havdyr.

5 TRIN: SÅDAN SKABER VI DET LEVENDE REV

1

Vi indsamler avlsdyr

Projektets forskere fra DTU Aqua har siden sidste efterår haft travlt med at indsamle europæisk fladøsters og hestemuslinger. De indsamlede dyr skal fungere som avlsdyr for det kommende rev.

3

Mad skal der til

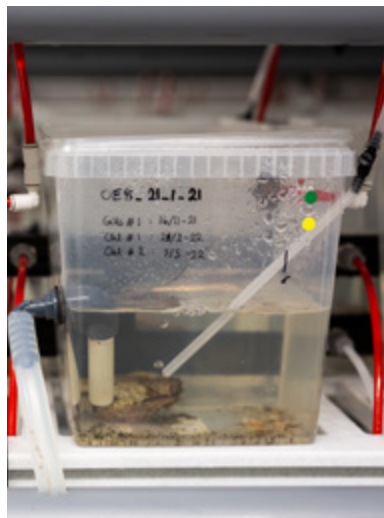
I flaskerne er de helt rigtige mikro-næringsstoffer, der skal bruges til at producere de store mængder mikroalger, som forskerne skal fodre østers og muslinger med til det kommende rev.

VIDSTE DU, AT ...

... andelen af det danske hav, der er udlagt til vedvarende energi, netop er blevet fordoblet – fra 15 til 30 procent? Derfor er det afgørende, at vi finder nye løsninger på, hvordan vedvarende energi og naturen kan sameksistere på havet.

... WWF Verdensnaturfondens og Ørsted's vision om at redde de biogene rev i Nordsøen er et eksempel på, hvordan en privat virksomhed og en ngo kan samarbejde om at skabe positive forandringer i partnerskab.

2

Væk med parasitter og sygdom

Før avlsdyrene var klar til at flytte ind i deres nye hjem i væksthallen på DTU Aquas klækkeri, blev de rensat og skrubbet og sat i karantæne for at sikre, at de ikke tog ubudne gæster i form af sygdomme og parasitter med. En lille parasit, Bonamia ostreae, har nemlig ramt østers over hele Europa og er medvirkende til, at europæisk fladøsters er gået stærkt tilbage.

4

Moderdyrene bliver fodret

Seniorforsker Camille Saurel fodrer løbende de voksne østers med mikroalger, så de er klar til at producere østerslarver. Efter moderdyrene har gydt, begynder de små larver deres liv i store kar, der skal efterligne de frie vandmasser, larverne normalt ville drive i, inden de finder deres hjem som små østers på en fast overflade.

5

Vi tester for at få succes

I væksthallen på Mors bliver tomme østersskaller og andre typer hårdt materiale brugt som den faste overflade, de små østers kan sætte sig fast på. Det er første gang, nogen forsøger at etablere biogene rev med hestemuslinger i så stor en skala i Nordsøen. Derfor tester forskerne undervejs. De skal blandt andet undersøge, hvilke faste overflader muslingerne vil sætte sig på, så udlægningen om et par år bliver en succes. 🍷

Derfor arbejder vi sammen

Klimaforandringer og tab af biodiversitet er tæt forbundne kriser. WWF Verdensnaturfondens og Ørsted har en fælles ambition om at finde konkrete løsninger på begge udfordringer. Partnerskabet blev etableret i efteråret 2022, og formålet er at genoprette havnaturen i den danske del af Nordsøen i BioReef-projektet og samtidig finde nye veje til at beskytte og genoprette biodiversiteten i udviklingen af havvind.

600 SJÆLDNE SOMMERFUGLE UDSAT PÅ SYDSJÆLLAND

For mange år siden forsvandt sommerfuglen okkergul pletvinge fra Knudshoved Odde. Nu er den tilbage takket være en hjælpende hånd fra WWF.

TEKST: CHRISTIAN SKOV HANSEN // FOTO: KASPER NYBERG,
BCDK OG JONAS LYSHOLDT EJDERSKOV

Psst ...
Okkergul pletvinge og den sjældne, grønne pragttorbist får senere selskab af brunlig perlemorsommerfugl og markperlemorsommerfugl.

Anne-Kristine Sverdrup fra WWF satte de mange sommerfugle fri.

Det tog kun få sekunder for de mange hundrede nyudklækkede okkergule pletvinger at finde deres yndlingsblomst, da de den 1. juni blev sluppet fri til at flakse ud over de blomstrende sydsjællandske overdrev.

Indtil for 200 år siden var Knudshoved Odde et stort, sammenhængende landskab med mange ikoniske arter, der efterhånden er forsvundet. Den artsrigdom har WWF sat sig for at genskabe i en mindre del af området. Det gør vi ved at lysstille gamle ege- og bøgetræer og genskabe de blomsterrige skovenge, så der er føde til de sommerfugle og biller, som vi udsætter.

I samarbejde med Ravn-Nature har vi opdrættet okkergul pletvinge ved at indsamle larver fra de dele af Danmark, hvor den stadig trives godt. Larverne er efterfølgende blevet opdrættet i væksthuse gennem vinteren og foråret. På grund af det kolde forår lod pupperne vente lidt på sig, men de klækkede i maj og var derefter klar til at blive sluppet fri i deres nye hjem. 🐛

Det er med støtte fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond for almene Formaal, at WWF Verdensnaturfonden kan genskabe landskabet. Projektet ligger i tilknytning til et endnu større naturprojekt, som er et samarbejde mellem blandt andre Vordingborg Kommune, Rosenfeldt Gods og Miljøstyrelsen Sjælland, hvilket sommerfuglene nyder godt af.

DANSK DRONE HJÆLPER THAILANDS VILDE ELEFANTER

TEKST: CHRISTIAN SKOV HANSEN // FOTO: KATANYOU WUTTICHAITANAKORN

I Thailand opstår der voldsomme konflikter, når vilde elefanter bevæger sig ind på de lokale landsmænds marker for at finde føde. Derfor har WWF og teknologifirmaet Robotto udviklet en intelligent drone, som skal reducere antallet af sammenstød og dermed redde liv.

I nationalparken Kui Buri i det centrale Thailand tramper en flok vilde asiatiske elefanter målrettet mod en mark, hvor de lokale bønder dyrker ananas. En konflikt, der ofte ender blodigt, er under opsejling.

De allerstørste elefanter i flokken, hannerne, kan veje helt op til fire tons. Størrelsen gør, at de har brug for at spise over 100 kilo mad om dagen for at få nok næring. Elefanter sover ikke ret meget og bruger cirka tre fjerdedele af deres vågne tid på at spise eller lede efter mad, og det betyder i højere og højere grad sammenstød.

Der er kun få hundrede vilde asiatiske elefanter tilbage i hele Thailand, og nationalparken Kui Buri er et af de steder med størst koncentration. En af de største trusler mod den asiatiske elefant er mangel på større sammenhængende områder, hvor de kan leve. Efterhånden som regnskoven omkring elefanterne forsvinder for at give plads til landbrug, presses elefanterne ind på mindre områder. Derfor er det i dag nødvendigt for de store dyr at æde afgrøderne på de lokale landmænds marker.

ELEFANTEN ER EN FRYGTET GÆST

Elefanternes strejfen skaber i stigende grad blodige sammenstød med lokalbefolkningen, som betyder, at de truede elefanter i dag er voldsomt upopulære. 34 procent af husstandene og hele 70 procent af de thailandske plantageejere i området mener, at de truede elefanter helt bør udryddes. Det viser en undersøgelse fra 2018 fra den internationale union for naturbeskyttelse, IUCN.

Ifølge parkbetjentene i nationalparken Kui Buri er mindst en person blevet dræbt og tre såret, mens en elefant er blevet dræbt under konflikter. Men problemet eksisterer også i resten af Thailand og flere andre asiatiske lande. Det vurderes, at hundredvis af både mennesker og elefanter hvert år mister livet under konflikter i Asien.

Men konflikter er desværre uundgåelige, når mennesker og vilde dyr lever så tæt sammen, som de gør lige nu, lyder det fra generalsekretær Bo Øksnebjerg.

“Det er tragisk, når der opstår konfrontationer mellem mennesker og vilde dyr. Men pladsmanglen er ganske enkelt så stor, at det er uundgåeligt. Det er forståeligt, at befolkningen forsøger at beskytte deres afgrøder. Omvendt er det også naturligt, at elefanter søger andre steder hen, når der mangler føde i deres normale territorier,” siger han og fortsætter:

←
Dronerne er i luften både nat og dag. De er blevet trænet i at genkende elefanter og deres bevægelsesmønstre ved hjælp af billeder af elefanter i Aalborg Zoo.

WWF arbejder samtidig med droneindsatsen hårdt på at skabe større, sammenhængende landskaber til de store landdyr, så der bliver færre konflikter i fremtiden.

“Vores kolleger i området har forsøgt sig med mange forskellige løsninger for at undgå, at elefanterne ikke tramper ind på ananasmarkerne. De har for eksempel opsat bistader, fordi elefanter normalt er bange for bier, men pladsmanglen er ganske enkelt så stor, at det ikke har løst problemet. Derfor var vi nødt til at tænke alternativt.”

LØSNINGEN FLYVER HØJT

Det, Bo Øksnebjerg refererer til, er en danskudviklet drone, der hænger cirka 80 meter over elefanterne. Ligesom dyrene på landjorden er dronen altid på farten – både dag og nat – for at overvåge og rapportere, når elefanterne kommer på afveje.

Dronen, der er udviklet og programmeret af det aalborgensiske teknologifirma Robotto i samarbejde med WWF, er resultatet af et projekt, der blev sat i gang tidligere på året. Formålet

er at reducere antallet af konflikter mellem mennesker og elefanter. Dronen evner dels at overvåge elefanterne uden at forstyrre dem, og dels – takket være kunstig intelligens – at beregne, hvor flokken forventes at bevæge sig hen. Og sidst men ikke mindst, så sender den løbende information om elefanternes færden til de lokale parkbetjente, som overvåger situationen og har mulighed for at gribe ind, før en konflikt eskaleres.

“Lokale parkbetjente kan ikke overvåge de store områder hele døgnet rundt. Men det kan en drone. Teknologien gør, at vi

nu opdager problemerne så tidligt, at parkbetjente har tid til at rykke ud og skræmme elefanterne væk eller informere de lokale bønder, hvis der er behov for det,” siger Bo Øksnebjerg.

FODRET MED BILLEDER FRA ZOO

Det er ikke tilfældigt, at dronen formår at opspore elefantflokkene. Lagret med cirka 5.000 billeder af elefanter i forskellige situationer er den nemlig programmeret til primært at patruljere i de områder, hvor der – statistisk set – er størst risiko for sammenstød mellem elefanter og lokale landmænd. Og takket være kunstig intelligens bliver den hele tiden bedre til sit arbejde. Robotto har blandt andet brugt billeder af elefanterne i Aalborg Zoo til at programmere og træne dronen til at genkende elefanter og deres bevægelsesmønstre.

“Vi har brugt cirka to måneder på at programmere og træne dronen til at genkende elefanter i forskellige situationer. De mange fotos og videoer giver dronen det datagrundlag, der kræves, for at operere autonomt og effektivt. En anden fordel er, at dronen bliver klogere og klogere, efterhånden som den indsamler data,” siger Kenneth Geipel, medstifter og administrerende direktør i Robotto.

DRONE KAN BRUGES MANGE STEDER I VERDEN

Droner er et effektivt værktøj til at overvåge og optælle dyrestande, men de kan også bruges til at opspore krybskytter og ulovlig tømmerhugst. Det er særligt kunstig intelligens, der har skabt helt nye muligheder, lyder det fra Bo Øksnebjerg.

“Takket være droneteknologi kan vi nu overvåge langt større dyrestande end før. Det er en stor sejr i sig selv, at vi allerede nu er med til at redde liv i Thailand. Med kunstig

intelligens tør vi tro på, at vores droner bliver endnu klogere i fremtiden. Efterhånden som de indsamler data, vil vi blive endnu dygtigere til for eksempel at opspore krybskytter og ulovlig tømmerhugst. Det gør det lidt lettere at beskytte verdens truede dyr og natur. Desuden kan vi allerede nu koble flere droner sammen, så de kan arbejde som et team og dække endnu større arealer,” siger han.

Bo Øksnebjerg understrejer, at arbejdet med at beskytte de vilde asiatiske elefanter ikke er begrænset til droneprojektet, men at WWF samtidig fortsætter arbejdet med at skabe forbindelser mellem små opdeltede levesteder, hvor de asiatiske elefanter lever, så de får et større område at færdes på og søge føde i.

WWF arbejder også for at forbedre levevilkårene og økonomien hos lokalbefolkningen i området, så de bliver involveret i bevaringsarbejdet og kan tjene penge på det og tydeligt se fordelene ved at bevare elefanterne og deres levesteder. 🌿

Vi arbejder smartere sammen

Med samarbejdet forener vi Robottos viden om droner og kunstig intelligens med WWF's erfaring med at beskytte verdens dyr og natur. Formålet er at tegne konturerne til fremtidens naturbevaringsindsats, hvor det bliver både mere effektivt, billigere og langt mere bæredygtigt at optælle og overvåge verdens mange arter.

VIDSTE DU, AT INVESTERINGER HAR ENORM KLIMAEFFEKT?

Skal vi nå at indfri Parisaftalens 1,5°C-mål og den danske regerings mål om at reducere drivhusgasudledningerne med 70 procent i 2030, spiller danskernes finansielle investeringer en helt afgørende rolle.

BØRNEGENES FREMTID SKAL VÆRE GRØN!

Danmarks tre største banker investerer børneopsparingerne i en række olie-, kul- og gasselskaber. WWF opfordrer til, at bankerne giver danskerne mulighed for at vælge en bæredygtig og klimavenlig børneopsparing.

LÆG PRES PÅ BANKERNE
Læs mere på wwf.dk

Stadig flere danskere investerer deres børneopsparing, og der er i stigende grad et ønske om at investere den bæredygtigt. Desværre viser en undersøgelse, WWF har lavet, at ingen af de tre store danske banker tilbyder danskerne et bæredygtigt investeringsprodukt til børneopsparinger, hvor man ikke risikerer at investere i olie, kul, gas eller fældning af regnskove.

Danskerne har via børneopsparinger investeret knap fire milliarder kroner i bankernes puljeinvesteringer, og hvis alle de milliarder bliver investeret i vedvarende energi, nye grønne teknologier og naturbaserede løsninger, så kan det gøre en enorm forskel – ikke mindst for vores børns fremtid.

Derfor bør bankerne som minimum tilbyde danskerne muligheden for at kunne vælge et bæredygtigt børneopsparingsprodukt på vegne af deres børn!

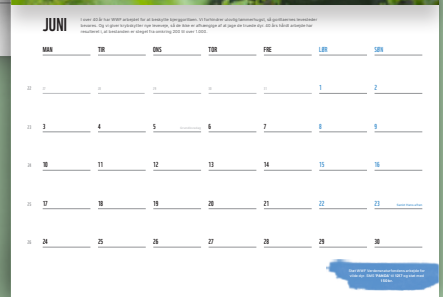
12 DYR HAR GJORT VILDT COMEBACK!

Køb WWF Verdensnaturfondens spændende årskalender for 2024, og dyk ned i nogle af naturens største sejre. Gennem fascinerende billeder og spændende historier får du et indblik i, hvordan 12 arter har trodset truslen om udryddelse og er vendt stærkt tilbage.

Du møder den unikke Saigaantilope fra stepperne i Kasakhstan, som er fotograferet af den prisvindende danske dyrefotograf Mogens Trolle. Og den skandinaviske fjeldræv, hvor bestanden er tidoblet på kun 20 år takket været WWF's hårde arbejde.

Ved at købe vores årskalender støtter du WWF Verdensnaturfondens arbejde med at bevare vores truede natur over hele verden. Du får ikke kun en smuk og informativ kalender, men også en mulighed for at gøre en forskel og bidrage til naturens fremtid.

PRIS 249 KRONER
KØB DEN PÅ SHOP.WWF.DK

Den perfekte
mandelgave,
værtindegave eller
julegave.